

Ἡ ὁμιλία τοῦ κ. Χριστοφίδη «Ἔτος Βιβλίου καὶ ἡ Κύπρος» ἔχει προκαλέσει σφοδρὲς συζητήσεις καὶ ὅπως φαίνεται ἔχει ταραξεί λιμνασμένα νερά.

Ἐπειδὴ πολλοὶ δὲν ἔχουνε πρόχειρο τὸ κείμενο τῆς ὁμιλίας τοῦ κ. Χριστοφίδη, ἀποφασίσαμε νὰ προδοῦμε στὴν παρούσα ἔκδοση. Ταυτόχρονα, μὲ ἀπώτερο σκοπὸ τὴν ἀνεύρεση τρόπων καὶ μέσων ἀναπτύξεως τῆς Κυπριακῆς λογοτεχνίας καὶ τῆς πνευματικῆς ἐν γένει ζωῆς, συντάκτης τῆς ΚΥΠΡΟΥ προβαίνει σὲ μιὰ ἔρευνα.

Σὺς παρακαλοῦμε λοιπὸν ὅπως μᾶς γράψετε τὶς ἀπόψεις καὶ τὰ σχόλια σας πάνω στὴν ὁμιλία τοῦ κ. Χριστοφίδη πρὸς δημοσίευση στὴν ἐφημερίδα μας. Μπορεῖ ὁ καθένας νὰ πᾶρῃ εἴτε ὀλόκληρη τὴν ὁμιλία εἴτε ὀρισμένα μόνο σημεῖα καὶ ν' ἀναπτύξῃ τελείως ἐλεύθερα τὶς ἀπόψεις του.

Ἡ συμβολὴ σας στὴν ἀνάκλιση πνευματικῶν ζητημάτων εἰς μᾶς δέβαιοι ὅτι θὰ ἐκτιμηθῇ σοβαρῶς.

Ἐφημερίδα ΚΥΠΡΟΣ
Τ.Κ. 1491, Λευκωσία.

ΤΟ ΕΤΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ ΚΑΙ Η ΚΥΠΡΟΣ

Α. Χριστοφίδης

Ἐτυχε ἀρκετὲς φορές στὸ παρελθόν νὰ κάμω λόγο σὲ δημόσιες συγκεντρώσεις ἢ σὲ δημοσιεύματά μου γιὰ τὴν «ιεράρχηση ἀξιών» καὶ τὸ λανθασμένο ἢ τὸ σωστὸ πλαίσιό τους — καὶ σ' ὀρισμένες περιπτώσεις ἀντιμετώπισα καί, ἐπιθετικὰ ἀκόμα, ἐρωτήματα ἀπὸ νέους πού, κατὰ παράδοξο τρόπο, φαίνονταν νὰ ὑποπευθύνονται ἀκόμα καὶ τὸν ὄρο ἢ νὰ δυσπιστοῦν στὴ διαδικασία. Οἱ νέοι, κανονικὰ, θάπρεπε νά ναι οἱ τελευταῖοι πού θὰ δέχονταν δίχως ἐντονη ἀμφισβήτηση αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ πλαίσιο ἀξιών κι αὐτὴ τὴν ἱεράρχηση ἀξιών γιὰ τὴν ὁποία ἐκάστοτε ὁ λόγος ὅμως, συχνά, ἀγνοια βασικῶν διαδικασιῶν πού καθορίζουν τὰ τελικὰ προϊόντα τῶν κοινωνικῶν δεδομένων δημιουργοῦσε καὶ ἓνα περίεργο ὑπόβαθρο εὐκολοπιστίας. Γιὰ νάμαι πιὸ συγκεκριμένος, τὸν οὐσιαστικὸ ρόλο πού διαδραματίζει στὶς κοινωνικὲς λειτουργίες τὸ ἀπλὸ στὴ βάση ἀλλὰ στὰ φαινόμενα πολὺπλοκο σύστημα τῶν ποιῶν καὶ τῶν ἀνταμοιβῶν δὲν φαίνεται ὅτι τὸν ἀντίλαμβάνονταν σ' ὅλη τὴν ἔκταση του οἱ συζητητὲς στὶς περιπτώσεις πού ἔτυχε νά μινι παρῶν.

Ὅμως, ἂν δὲ συνειδητοποιήσουμε πόσο ἐκτεταμένα καὶ βαθεῖα ἐπιδρᾷ στὴ διαμόρφωση τοῦ χαρακτήρος μιᾶς κοινωνίας αὐτὸ τὸ νόμισμα μὲ τὶς δυὸ ὄψεις, δὲν θὰ εἶναι δυνατό οὔτε νὰ καταλάβουμε καλὰ τί συμβαίνει γύρω μας οὔτε καί, φυσικὰ, νὰ συμμετάσχουμε θετικὰ καὶ ἀποτελεσματικὰ σὲ ὁποιαδήποτε προσπάθεια ἀλλαγῆς.

Εἶναι γεγονὸς ὅπωςδήποτε ὅτι ἀπὸ τὸν καιρὸ πού θὰ γεννηθῶμε διαμορφώνουμε τὶς ἀξίες μας μέσα ἀκριβῶς ἀπὸ τὸ σύστημα τῶν ἀνταμοιβῶν καὶ τῶν ποιῶν πού τὸ οικογενειακὸ πλαίσιο, τὸ σχολικὸ περιβάλλον, οἱ κοινωνικὲς ὁμάδες / μέσα στὶς ὁποῖες ἐντασσόμαστε καὶ τὸ εὐρύτερο κοινωνικὸ καὶ πολιτικὸ περιβάλλον καθορίζουν. Ἡ συμπεριφορὰ μας εἴτε σάν ἀτόμων εἴτε σάν μελῶν ἐνὸς συνόλου σχηματίζεται μέσα ἀπὸ τὰ πολυπληθῆ καὶ πολυποικίλα σημεῖα ἐπιδοκιμασίας καὶ ἀποδοκιμασίας πού συναντοῦμε σ' ὅλα τὰ στάδια τῆς ἐνηλικίωσής μας. Ἡ παιδεία διὰ θίγῃ σ' ὅσο σημεῖο ὑπάρχει, ἀποτελεῖ τὴ συνισταμένη τῶν ἐπιρροῶν πού ἀκοῦνται πάνω μας ἀπὸ ὄλους ἐκείνους — ἄτομα, θεσμοὺς, ὁμάδες — πού εἶναι σὲ θέση νὰ καλύψουν μὲ ἐπιδοκιμασία ἢ ἀποδοκιμασία, ἀποδοχὴ ἢ ἀπόρριψη, ἀνταμοιβὴ ἢ τιμωρία τὶς ἐνέργειες καὶ τὴ στάση μας· οὔτε ἡ ἀνταμοιβὴ φυσικὰ παίρνει μορφὴ οικονομικὴ κατ' ἀνάγκη οὔτε ἡ τιμωρία εἶναι ἀναγκαῖα σωματικὴ.

Καὶ ὅλα αὐτὰ εἶναι πασίγνωστα — πόσοι ὅμως ἀπὸ μᾶς εἶναι σὲ συνεχῆ ἢ σπασμωδικὴν ἐστῶ ἐγρήγορη, πόσοι παίρνουν τὴν κριτικὴ στάση πού ἀπαιτεῖται ἀπέναντι σ' ὄλες αὐτὲς τὶς δυνάμεις πού ἐνεργοῦν συνεχῶς, καταλυτικὰ, μέσα στὸ κοινωνικὸ σύνολο καθορίζοντας τὸ πλαίσιο ἀξιών πού περιβάλλει ἀσφυκτικὰ τὴ Ζωὴ μας; Καὶ πόσοι ἀπὸ μᾶς θυμοῦνται ὅτι ὁ μεγαλύτερος ἀποδοτὴς ἀνταμοιβῶν ἢ ποιῶν εἶναι ἡ ὀργανωμένη Πολιτεία κι οἱ θεσμοὶ πού ἔχει θεμελιώσει καὶ ἐλέγχει μὲ τὸν ἓνα ἢ τὸν ἄλλο τρόπο; Τὶς περισσότερες ὥρες τὸ ἔσχουμε κι ὅταν τὸ θυμοῦμαστε τὸ κάμνουμε δίχως ἔνταση, ἢ μνήμη μας καὶ ἢ κρίση μας εἶναι διακεκομμένες καὶ ἀσθενικές.

Ἀκόμα κι ὅταν διαθέτουμε τὰ βοηθητικὰ, κι ὅταν οἱ περιστάσεις βοοῦν καὶ τὰ γεγονότα μᾶς κινοῦν. Ἐφέτος, λ.χ. πού καθιερώθηκε ἡ χρονιά σάν «ἔτος βιβλίου».

*ὅτι ἡ κοινωνία
ὄχι τὸ κράτος
πρὸς τὸν
πολιτὴν*

*ἔτσι ἐννοεῖται
ἡ ἀπόδοσις
τῶν ποιῶν*

*4. ἔτσι χρεώζεται πρὸς τὴν Πολιτεία τὸ ἀξίωμα ἔξιων ἐξ ὑπερβατικῶν. καὶ μὲ τὴν τὴν αὐτὴν
κατανομή τῶν: ἐπιδοκίμασις πρὸς τὴν Πολιτεία ἔτσι νὰ ἐπιδοκίμασι αὐτὸν καὶ τὸν ἀποδοτὴν
πολιτὴν*

“Ας δοῦμε με κάποια σειρά τί σημαίνει μία τέτοια επίσημη ἐνέργεια καὶ ποίους συσχετισμούς συνεπάγεται. Σὰν πέρασμα σ’ αὐτὴ τὴν ἐρμηδιὰ θυμίζω τὴ γνωστὴ ἱστορία γιὰ τὸν ἀνώτερο στρατιωτικὸ, πού, στὴν περίοδο τῶν πρώτων φοβερῶν ταραχῶν τοῦ 63—64 ὅταν ἀπελπισμένοι πολῖτες ἀπευθύνονταν κοντὰ του γιὰ τὸ ἀναφεροῦν ποικίλα περιστατικά ἀπαντοῦσε στερεότυπα «Πέστε ἐκ μέρους μου στὸν ἐξωματικό τῆς περιοχῆς νὰ στῆσι μίαν ἐνέδρα». Στὴ δική μας περίπτωση, ὅταν πᾶσι κοντὰ στους κυβερνήτες μας τὸ θέμα ἐνός σπουδαίου περιστατικοῦ γιὰ ἐνέργεια καθιδρύουσαν μίαν ἐπιτροπὴ. Καὶ στίς δύο περιπτώσεις ἡ ἐνέργεια ἐξαντλεῖται ἤδη εἴτε στὴν ἐνέδρα εἴτε στὴν ἐπιτροπὴ καὶ κατὰ παράδοξο τρόπο, καταντᾷ ἡ Ἐπιτροπὴ νὰ μὴ εἶναι παρὰ μίαν ἐνέδρα ὅπου παγιδεύεται χωρὶς ἐλπίδα καὶ τὸ θέμα καὶ οἱ ἄνθρωποι.

Θυμηθῆτε μίαν σειρά ἀπὸ ἔτη, μίαν σειρά ἀπὸ ἐπιτροπές, μίαν σειρά ἀπὸ παγίδες. «Τὸ ἔτος γιὰ τὴν καταπολέμησι τῶν φυλετικῶν διακρίσεων», «τὸ ἔτος πληποικωνιῶν», «τὸ ἔτος Παιδείας», «τὸ ἔτος Παλιγγενεσίας», φέτος «τὸ ἔτος βιβλίου». Σ’ ὅλες τὶς περιπτώσεις ἐνας κύκλος πού ξεκινᾷ ἀπὸ τὴ γενικὴ συνέλευσι διενθούς ὀργανισμοῦ περνᾷ ἀπὸ τὸ Ὑπουργικὸ μας Συμβούλιο καὶ καταλήγει, γιὰ νὰ πεθάνῃ χωρὶς δόξα, μέσα σὲ μίαν Ἐπιτροπὴ.

Σὰς ἐρχεται στὸ νοῦ καμιά οὐσιαστικὴ ἐνέργεια, με ἀφετηρία τὰ ὅσα ἐγίναν αὐτὰ τὰ ἔτη, ὅποιαδήποτε πράξι πού νὰ ἐμείνε πίσω στὸ πέρασμα τοῦ χρόνου, ν’ ἀφήσῃ τὰ ἴχνη τῆς σ’ αὐτὴ τῆ Γῆ; Φυσικά ἔχουμε τὸ Ἐθνικὸ ἢ τὸ Πολιτικὸ μας πρόβλημα — ἀνάλογα με τὴν ἰδιοσυγκρασία μας — πού, φυσικά δὲν ἐμποδίζει καμιά ἐνέργεια πού ἔχει τὸ στοιχεῖο τῆς συναλλαγῆς, καλὰ περνᾷμε στὸν τόπο ὅσοι πράσσουμε καὶ μεταπράσσουμε, κάτω ἀπὸ τὴ θολικὴ καλύπτρα τοῦ «Κυπριακοῦ». Ὅχι πῶς δὲ μιλάμε στίς διάφορες εὐκαιρίες — ὅσο γι’ αὐτὸ κανεὶς δὲ μᾶς πιάνει στοὺς λόγους. Σ’ ὅλες τὶς ἐπετεῖους, δικές μας, πανελληνίους καὶ διεθνείς, θὰ βρεθῆ ὁ κατάλληλος ρήτορας, ἀνεπίσημος κι ἐπίσημος γιὰ νὰ πῆ ὅσα ταιριάζουν στὴν περίστασι καὶ νὰ συγκινήσῃ τὸν ἑαυτὸ του ἀν’ ὅχι τὸ ἀκροατήριον. Στὸ λεξικὸ μας κυκλοφοροῦν μ’ εὐκολία τὰ ἐπιθετα καὶ τὰ μεταχειριζόμεστε δίχως σκέψῃ καὶ χωρὶς τύψεις — κι ὅταν περᾷσῃ ἡ ὥρα τῶν λόγων καταλαβαίνουμε χωρὶς πιά νὰ ἐκπλησσοῦμαστε ὅτι ἡ ὥρα τῶν ἔργων δὲν ὑπάρχει στὸ ρολοὶ μας ἢ στὸ ἡμερολόγιό μας. Καὶ ἔτσι παγιδευόμεστε ὅλοι στὰ λόγια τῶν περιστάσεων καὶ στὰ ἀνακωνωθέντα τῶν ἐπιτροπῶν (φαντάζομαι ὅτι τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν, ἔστω καὶ σὲ ἀπόλυτους ἀριθμούς, οἱ ἐπιτροπές μας θὰ ἔχουν τὸ ρεκόρ τῶν ἀνακωνωθέντων) καὶ μεγαλώνουμε πιστεύοντας ὅτι με τὶς λέξεις θὰ ἐξορκίσουμε τὸ κάθε τι, εἴτε στὸ πολιτικὸ εἴτε στὸ πολιτιστικὸ πεδίο.

Κι ἔτσι εἶναι πολὺ φυσικὸ ὅταν φτάσουμε στὸ «Ἔτος Βιβλίου» νὰ αἰσθανόμαστε ὅτι βρισκόμαστε πιά στὸ στοιχεῖο μας, μίαν καὶ τὶς λέξεις θὰ τὶς ἀγοράσουμε με ἄλλες λέξεις, καθώς συνήθισαμε στὸ πλαίσιο αὐτῶν τῶν λογο-αειῶν πού μᾶς ἔχουν περιλάβει σάν τὸ δίχτυ τῆς ἀράχνης.

Φαντάζομαι ὅτι θάγινε ἤδη φανερό ἀπὸ ὅλα ὅσα ἔχουν λεχθῆ ὡς τὴ στιγμὴ πῶς δὲν εἶναι τὶς Ἐπιτροπές πού θέλω νὰ παρουσιάσω σάν ὑπεύθυνες γι’ αὐτὸ τὸ φαῦλο κύκλο πού ξεκινᾷ ἀπὸ ὀρισμένες λέξεις καὶ καταλήγει σ’ ἄλλες. Εἶναι κι αὐτὲς μπλεγμένες μέσα στὰ γρανάζια ἐνός συστήματος πού τὰ ἔργα (αὐτῆς τῆς κατηγορίας τὰ ἔργα) δὲν τὰ εὐνοεῖ, ἐνῶ ἐπιτρέπει νὰ εὐδοκιοῦν τὰ κενὰ λόγια. Χωρὶς κονδύλια καθόλου οἱ διάφορες ἐπιτροπές, μέσα σ’ ἓνα κλίμα πού ἐπιτρέπει στὰ μέλη τους νὰ σχηματίζουν τὴ βεβαιότητα ὅτι τὸ μόνο πού ἀναμένεται ἀπὸ αὐτοὺς εἶναι νὰ φροντίσουν νὰ γίνουν οἱ ἀναγκαῖοι γιὰ τὶς περιστάσεις θόρυβοι καὶ νὰ τηρηθοῦν ἐν γένει τὰ προσήματα — μέσα σ’ ἓνα πλαίσιο ὅπου ἀνὴν γίνονται εἰσηγήσεις γιὰ οὐσιαστικὴ συμμετοχὴ, γιὰ προφορά, γιὰ ἐνέργειες με συνέπειες θὰ ἀντιμετωπισθοῦν σάν παράδοξα ψελλίσματα νεωτέρων δονκιχωτῶν, δὲν εἶναι δυνατό νὰ ἀναμένεται ὅτιδήποτε ἄλλο. Τὸ ὅλο συγκρότημα τῆς πολιτείας εἶναι πού χρειάζεται νὰ ἀναδιάρθρωθῆ, ἀν’ πρόκειται στὸν τομέα τοῦ Πολιτισμοῦ νὰ ἀφήσουμε πίσω μας ἐκεῖνα τὰ ἔργα πού θὰ μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ ἀντικρύζουμε τὸ παρελθὸν χωρὶς αἰσθήματα μειονεξίας (ἔστω καὶ στίς προθέσεις μας καὶ στὴ στάσι μας) καὶ νὰ κοιτάζουμε μπροστὰ μας χωρὶς τύψεις. Κι ὅταν μᾶς λείπῃ ἡ προοπτικὴ δὲν εἴμαστε ἱκανοὶ οὔτε πίσω μας νὰ κοιτάζουμε με ἐπίγνωσι οὔτε μπροστὰ μας με σιγουριά. Θὰ ἦταν λ.χ. ὑπερβολικὸ νὰ ὑποθέσουμε ὅτι σὲ ἱστορίες τοῦ μέλλοντος (κι ὄχι μόνο στίς εἰδικές ἱστορίες πολιτισμοῦ, ἀνκαὶ ὅλες οἱ ἱστορίες σήμερα κι αὔριο τελικά τέτοιες εἶναι) σὲ κάποια ὑποσημείωσι θὰ ἀναφέρουν ὅτι, φερ’ εἰπεῖν, ὁ Ὑπουργὸς τᾶδε ἢ ὁ πολιτικὸς τᾶδε τῆς Κύπρου ἔζησε τὴν ἐποχὴ πού ἔγραφε ὁ τᾶδε ποιητῆς ἢ μυθιοιοιογράφος ἢ ἱστορικὸς ἢ ζωγράφος ἢ τᾶδε ζωγράφος; Δὲν χρησιμοποιοῦν ὀνόματα γιὰτὶ δὲ χρειάζονται σ’ αὐτὴ τὴν ἀνάλυσι, ἀλλὰ γιὰ ὅποιο μελετᾷ τὴν ἱστορία, μίαν τέτοια ὑπόθεσι ὄχι μόνο δὲ φαίνεται παράδοξη ἀλλὰ καὶ αὐθεντικὴ δειχνεῖ.

Διαθέτουμε τὴ μακρότερη ἱστορία — ἔστω μίαν ἀπὸ τὶς πιὸ μακρές — κι ἴσως τὴν ἀσθενεστέρα εἴτε μνήμη εἴτε ἐφεσι γιὰ μελέτη αὐτῆς τῆς ἱστορίας. Εἶναι στοιχειῶδες καὶ ἔπρεπε νὰναι καὶ προσβλητικὸ νὰ ἀναφέρουμε σὲ τέτοιες συνάξεις

ἰστορία!

ULNESCO
ΥΠΕΥΘΥΝΟ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ἡ ἐξέλιξι
στὴν ἐποχὴ
καὶ κατὰ τὴν

MB

ΣΤΕ

ἡ ἐξέλιξι
καὶ τὸ
μετὰ τὴν ἐποχὴ
ἡ ἐξέλιξι
καὶ τὸ μετὰ

ή σε τόπους που περηφανεύονται για τέτοια παράδοση πώς οι περίοδοι άκμης που διδάσκουμε στα σχολεία μας είναι και λογαριάζονται τέτοιες γιατί συνδέονται με άκμη στα γράμματα και τις τέχνες και τις επιστήμες κι ότι μιλούμε για τον χρυσούν αιώνα όχι γιατί θυμούμαστε τους έμπορους και τους ευπόρους του 5ου αιώνα αλλά γιατί φέρνουμε στο νου μας ή στην περιφέρειά του τους ποιητές κι επιστήμονες και τους φιλοσόφους και τους καλλιτέχνες της εποχής. Και για παρακμή μιλούμε Εχωρίζοντας τους διάφορους μεσαιώνες από τις διάφορες αναγεννήσεις όχι έχοντας υπ' όψη ότιδήποτε άλλο έξω βασικά από την αδυναμία μιάς εποχής να συμβάλει στον πολιτισμό του Κόσμου.

Και όμως η
χρυσός αιώνας
ήταν ο 5ος αιώνας
Αιμίλιος

Αυτά είναι τόσο στοιχειώδη που θάπρεπε να ντρέπεται κανείς να τα αναφέρει και να στενοχωριούνται όσοι τ' άκουν — όμως αναγκαίο φαίνεται και να λέγονται και να άκούονται. Κι ακόμα — αν προχωρήσει κανείς στη μαθηματική ανάλυση και των αιτίων — άπαραίτητο είναι να προστίθεται ότι αυτές οι περίοδοι της άκμης δέν ήλθαν τυχαία — αλλά ήσαν αποτέλεσμα ενός κλίματος μέσα στο οποίο ο πολιτισμός μπορούσε να εύδοκιμήσει. Ένός κλίματος μέσα στο οποίο τιμή ήταν να συστήνεσαι ποιητής κι όχι ντροπή καθώς συμβαίνει στον τόπο μας όπου οι ποιητές είναι αντικείμενο συγκαταβατικού γέλωτος — γιατί ή Πολιτεία με την όλη στάση της γενικώτερα (ό όρος πολιτεία, θυμίζω, καλύπτει όλους τους πολιτικούς και κοινωνικούς θεσμούς) δέν προωθεί το σεβασμό στα γράμματα και τις τέχνες αλλά άνέχειται μιάν ατμόσφαιρα που τα καλύπτει ασφυκτικά.

Ποιητές

Και τί θέλουμε δηλαδή; Είμαστε τόσο άλαζόνες ώστε να νομίζουμε ότι μπορούμε να φέρουμε στον τόπο μιάν καινούργια περίοδο άκμης;

Δέν θα δοθί στο έρώτημα ή άπάντηση που θα ήταν δυνατό να δοθί — γιατί όχι; — αλλά ή μόνη σωστή. Όλοι όσοι γνοιάζονται για τον πολιτισμό του τόπου, αυτοί που άληθινά δέν Εξέχασαν το παρελθόν και με επίγνωση κοιτάζουν και το μέλλον, θα ήθελαν να υπάρχουν αυτές οι συνθήκες που να επιτρέπουν την ανεμπόδιστη ανάπτυξη των δυνατοτήτων που υπάρχουν στα άτομα και την όμάδα στον τομέα του πολιτισμού, να υπάρχουν ή εύχέρεια, το τάλαντο που δόθηκε να καλλιεργηθί. Κι οι τέτοιες συνθήκες κι αυτή ή ευχέρεια συναρτώνται με το πλαίσιο αξιών που ύφαινον γύρω μας οι καθημερινές μας πράξεις, οι επιβραβεύσεις κι οι ποινές που κάθε μέρα δπνόμεουμε, σ' όλα τα επίπεδα ηλικίας και σ' όλες τις κατηγορίες συναλλαγών και σχέσεων. Και μέσα σε τέτοιες συνθήκες οι δυνατότητες θα αναπτυχθούν κι ή πολιτεία θα αλλάξει. Κι οι δυνατότητες υπάρχουν — δέν είναι αυτό μόνο μιά υπόθεση που άπαιτεί θάσσανο. Κι έτσι που είμαστε και προχωρούμε, άποδίδουμε, κι όταν οι περιστάσεις δέν άπαιτούν, αυτές οι επιδόσεις προβάλλονται σά σημάδι πολιτισμού. Όμως τίποτε δέν γίνεται που να πλησιάζει το άρκετό. Γιατί φυσικά κι όταν παίρνουμε τους θεσαυρους της Κύπρου και τους περιφέρουμε σ' όσα τα πλάτη και τα μήκη της γης δίνουμε το δικαίωμα να μάς ρωτήσουν: «Καλά όλα αυτά, μάς πείθουν ότι στο παρελθόν έδημιουργήσετε, σήμερα όμως τί έχετε να επιδείξετε;»

Ευχέρεια
και επίγνωση
δέν είναι
από μόνη της

Και για να λάθουμε στο βιβλίο που μάς έδωσε την άφορμή για τις σκέψεις που προηγήθηκαν — τί κάνουμε με το «Έτος Βιβλίου» — πώς ανταποκρινόμαστε στο συναγερμό που έχει σημαίνει ή ΟΥΝΕΣΚΟ για να καλέσει κι έμας μαζί μ' όλα τα κράτη του κόσμου όχι να τιμήσουμε το βιβλίο με λόγους, αλλά να ένεργήσουμε έτσι που όστι σημαίνει ό όρος βιβλίο να περάσει στη ζωή μας.

Άς καταφύγουμε για να βοηθηθούμε στο σκεπτικό της άποφάσεως και στην ίδια την άπόφαση της ΟΥΝΕΣΚΟ για την κήρυξη του 1972 σαν «έτους βιβλίου».

Η ΟΥΝΕΣΚΟ — αναφέρει το σκεπτικό — άφου έλαβε υπ' όψη τή σημασία του γραπτού λόγου στην πρόοδο του άνθρωπίνου πολιτισμού, ότι τα βιβλία και τα περιοδικά διαδραματίζουν βασικό ρόλο στην κοινωνική ζωή και την εξέλιξή της κι ότι διαδραματίζουν βασικό ρόλο έπίσης στην πραγματοποίηση των αντικειμενικών σκοπών της ΟΥΝΕΣΚΟ, ιδιαίτερα της ειρήνης, της ανάπτυξεως, της προαγωγής των άνθρωπίνων δικαιωμάτων κι άφου έμειώσε ότι ό βασικός ρόλος του Όργανισμού είναι να προαγάγη τή συγγραφή, την παραγωγή, την κυκλοφορία του βιβλίου κ.λ.π., κ.λ.π. — καλεί τα κράτη-μέλη (έρχόμαστε τώρα στην άπόφαση) όπως σε συνεργασία με τους αρμοδίους και ενδιαφερομένους διεθνείς οργανισμούς:

- (1) αναλάβουν και έκτελέσουν προγράμματα δραστηριοτήτων που θα άποβλέπουν στην προαγωγή της συγγραφής, παραγωγής, διακινήσεως και διαδόσεως των βιβλίων καθώς και να καταστήσουν το διεθνές έτος βιβλίου σαν έτος μελέτης σε έθνικό επίπεδο,
- (2) συστήσουν σχετικές επιτροπές,
- (3) χαράξουν τις άρχές της πολιτικής του βιβλίου με βάση τους αντικειμενικούς σκοπούς της ΟΥΝΕΣΚΟ.
- (4) ένθαρρύνουν, ιδιαίτερα μεταξύ των νέων την έκτίμηση των άρίστων επιτευγμάτων της διανοήσεως, της φιλοσοφίας και της λογοτεχνίας με την όσον το δυνατό εύρύτερη διάδοση του βιβλίου σε χαμηλές τιμές.

Είμεθα
Ν.Β.
Καλή γίνε
και εσύ

Από τὰ τέσσερα προσκλητήρια πού σήμανε ἡ ΟΥΝΕΣΚΟ — κι ὅταν λέμε ΟΥΝΕΣΚΟ νά μὴν ξεγνοῦμε πὼς ἐννοοῦμε ὅλα τὰ κράτη τοῦ κόσμου, μ' ἐμᾶς μαζί — ὑπακούσαμε καί πάλι μόνο στό ἕνα, αὐτὸ πού γιὰ μᾶς ἦταν εὐκολώτερο, ἀκοπώτερο, φθηνότερο νά δεχθοῦμε. Ἀλλὰ καί ὁ ὅρος φθηνότερο δὲν ἔχει καί καμιά σημασία, γιατί ἡ ἐπιτροπὴ δὲν κοστίζει τίποτε, μόνο τὸ χρόνο πού εὐδεύουν τὰ μέλη τῆς — κανὸνὺλια δὲν ἔχει στὴ διάθεσή τῆς, ἀνκαί θά ἐξευρεθοῦν ἂν ὑπάρξουν ἐφαρμοσίμες ἰδέες ὅπως λ.χ. ἡ ἐκδόση ἀναμνηστικῆς σειρᾶς γραμματοσήμων πού εἶναι σὲ ὅλες τῆς περιπτώσεις πού ξέρω ὅλων τῶν διαφόρων ἐτῶν ἢ μόνη ἰδέα πού προωθείται χωρὶς δισταγμὸ, γιατί — ὅπως τυχόν ὑποψιάζεστε ἤδη — ἡ ἐκδόση μιᾶς νέας σειρᾶς γραμματοσήμων ἀφήνει τελικὰ κέρδη στὸ δημόσιο ταμεῖο.

Γιὰ νᾶμαστε δίκαιοι — πάντα οἱ ἐπιτροπὲς καταρτίζουιν εὐρύτερο πρόγραμμα, ὅπου κυριαρχεῖ ἀπ' ὅλους τοὺς χρόνους ὁ μέλλον (καί εἰ δυνατόν ὁ ὑπερσυντέλικος). Ἀπὸ τὸ τελευταῖο ἀνακοινωθέν τῆς Ἐπιτροπῆς Ἔτους Βιβλίου πού κυκλοφόρησε τὸν περασμένο Μάιο λ.χ. μάθαμε ὅτι πράγματι ὑπῆρξαν καλὲς ἰδέες καί μῆχαν κάτῳ στὸ χαρτί, ἀλλὰ ἂν μελετήσουμε προσεκτικὰ τὸ ἀνακοινωθέν θά διαπιστώσουμε ὅτι ἐκεῖ πού προσεγγίζουμε ἕστω τὴν οὐσία (λ.χ. ἐπανεκδόσεις σὲ προσιτὲς τιμὲς ἐξαντλημάτων καί δυσσευρέτων Ἑλληνικῶν ἢ Ἑξῶν βιβλίων γιὰ τὴν Κύπρο) τὸ θέμα παραπέμπεται ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴ γιὰ περαιτέρω μελέτη σὲ εἰδικὴ ὑπεπιτροπὴ. Κατὰ τὰ ἄλλα θά ἐπιδιωχθῇ ἢ θά καταβληθῇ προσπάθεια ἢ θά μελετηθῇ — κι ἀπ' ὅλες τῆς παραπομπῆς στὶς Ἑλληνικὲς καλένδες (κι αὐτὲς δικὲς μας φυσικά) ἡ μόνη πού θά μπορούσε κανεὶς νά στοιχηματίσῃ ὅτι θά εὕρῃ συγκεκριμένη τοποθέτηση στὸ χρόνο θά εἶναι ἡ ἐβδομάς βιβλίου (κατὰ τὸ δεύτερον δεκαπενθήμερον Νοεμβρίου) καθ' ἣν — ῥῆτὰ τὸ ἀνακοινωθέν — θά κορυφωθῶν αἱ ἐορταστικαὶ ἐκδηλώσεις διὰ τὸ Διεθνὲς Ἔτος Βιβλίου, ἐνῶ πρὸς τοῦτο (ἂς βαστήσουμε τὴν ἀναπνοή μας) θά συσταθοῦν ἐπαρχιακὰ ἐπιτροπαί.

Ὅπου πλεόν τὸ στοιχεῖο τοῦ παραλόγου ἀδιεξόδου πού καλύπτει θεσμικὰ πιά τῆς δραστηριότητός μας συμπληρώνεται μὲ τὴν Ἐπιτροπὴ νά διοριζῆ ὑπεπιτροπὲς καί ἄλλες Ἐπιτροπὲς, πού ὁ διορισμὸς καί ἡ θεμελίωσή τους (γιατί ἀκόμα δὲν ἔγιναν) θά ὀλοκληρωθῇ μὲ τὸ τέλος τοῦ χρόνου πού θά σημάνη καί τὴ λήξη τοῦ Διεθνούς Ἔτους Βιβλίου.

Καί πάλι ἐπανερχομαι στὸ σημεῖο πού ὅσες φορές κι ἂν τονισθῇ δὲν εἶναι ὑπερτονισμένο — πὼς αὐτὸς ὁ φαῦλος κύκλος δὲν ἔχει τὴν ἀρχὴ του στὶς Ἐπιτροπὲς — πού τῆς ἀπαρτίζουιν ἄξια κι ἀρμόδια συνήθως πρόσωπα — ἀλλὰ στὸ ὄλο πολιτειακὸ καί κοινωνικὸ συγκρότημα πού εὐνοεῖ τὴν ἀδράνεια καί τὴν ἀπάθεια σ' ὅτι τὸ πνευματικὸ ἐνῶ προωθεί μὲ τὸ ἀεδιάλυτο σύστημα τῶν ὁμοειδῶν καί τῶν ποινῶν τὸ κυνηγητὸ χωρὶς δισταγμοὺς καί τιμωρεῖ μιᾶς εὐμάρειας πνιγηρῆς (μιᾶς εὐμάρειας τῶν λίγων κι ὄχι τῶν πολλῶν φυσικά).

Περάσαμε τὰ τρία τέταρτα τῆς χρονιάς τοῦ Βιβλίου καί φαντάζομαι ὅτι κανεὶς εἴτε ἀρμόδιος εἴτε ἀναρμόδιος δὲ θά βρεθῇ νά πῃ πὼς ἐκτελέσαμε σάν πολιτεία τῆς ὑποχρεώσεις πού ἐπίσημα ἔχουμε ἀναλάβει σάν μέλη τῆς ΟΥΝΕΣΚΟ. Θά λεχθῇ ὅτι κάτι γίνεται κι ὅτι καί τὸ κάτι θελτιώνεται ἀπὸ χρόνο σὲ χρόνο. Κι αὐτὴ ἡ ἀπαλογητικὴ τοῦ κάτι πού μᾶς ἔχει περιπτύξει σάν συμπλεγμα ἴσως νά εἶναι ὁ ἔχθρος ἀπὸ μέσα τῆς θεσμικῆς ἀλλαγῆς πού πρέπει νά ἐπέλθῃ ἂν πρόκειται νά δοῦμε πνευματικὴ προκοπὴ. Ἀπὸ τὸ τίποτε στὸ ἐλάχιστο προχωρήσαμε τὰ χρόνια τῆς ἀνεξαρτησίας — ἴσως καί νὰ εὐδεύονται χίλιες - δυὸ χιλιάδες λίρες τὸ χρόνο ἀπὸ τὴν Πολιτεία γιὰ τὸ βιβλίον, ἴσως πιά πολλὰ. Κι ἴσως συναινέσουν οἱ κυβερνήτες σὲ δαπάνη πολυλαπλάσια — ὅμως ὁ συναγεμῶς δὲ θάβῃ ποτέ ἂν δὲν ἀλλάξῃ ἡ στάση κι ἡ προσέγγιση κι ἂν σάν ἀποτέλεσμα αὐτῆς στάσης δὲ γίνουιν οὐσιαστικὲς ἐνέργειες πού νά μεταβάλουιν τὸ σύστημα καί νά ἐπιτρέπουιν τὴν διέδοξη τοῦ βιβλίου σάν τοῦ κορυφαίου συμβόλου πνευματικῆς ὑγείας μέσα στὴν κοινωνία μας. Τὰ ἡμι-ἡμι-ἡμιμετρα ἀπλῶς ξεγελοῦν, καθουαχάζουιν ἐνῶ δὲν πρέπει, ἀποτελοῦιν ἐνέδρες στὶς ὁποῖες ἀπαυδισμένοι κάποτε δεχόμεστε νά πέσουμε — γιατί ἴσως καταλυόμεστε μέσα στὴ θολὴ περιρρέουσα ἀτμόσφαιρα ὅπου ζοῦμε. Θάπρεπε τὸ Ἔτος Βιβλίου περισσότερο ἀπὸ κάθε τι ἄλλο νά ἐνδυναμώσῃ τὴν ἀντίστασή μας σ' αὐτὸ τὸ περιβάλλον τῶν ἀπαειῶν πού πάει νά γίνῃ ὁ τόπος, σὲ τέτοιο σημεῖο ἔτσι πού ἂν λυθῇ τὸ Κυπριακὸ ποτέ, θάχομε μείνει ἐμεῖς οἱ Κύπριοι τὸ ἄλυτο πρόβλημα.

